

HANGT

DE
Nachtwacht

VAN

JOUW
KLAS

DEZE

ZOMER

HET

IN

RIJKSMUSEUM

?

LESBRIEF

VOOR DE SCHOLENVEDSTRIJD EN BIJ HET BOEK

DE ONDERGRONDSE REMBRANDT VAN MANON BERNIS

RIJKS MUSEUM

maastricht:
★ MARKETING

kluitman

Natuurmonumenten

**GAAT JOUW
KLAS WINNEN?**

Deze lesbrief hoort bij de scholenwedstrijd *Maak samen een Nachtwacht* in samenwerking met het Rijksmuseum en het boek *De ondergrondse Rembrandt* van Manon Berns.

Hangt de Nachtwacht van jouw klas deze zomer in het Rijksmuseum in Amsterdam?

Voordat de klas een eigen *Nachtwacht* gaat maken, ontdekken de leerlingen in deze lesbrief meer over het schilderij *de Nachtwacht* van Rembrandt en over zijn ondergrondse schuilplaats in de Tweede Wereldoorlog: de Kluis in de Sint-Pietersberg in Maastricht. De antwoorden op de vragen staan in de filmpjes, op internet of in het boek *De ondergrondse Rembrandt* van Manon Berns.

Topstukken van
het Rijksmuseum:
De Nachtwacht van
Rembrandt van Rijn

De schuilplaats van
de Nachtwacht in de
Tweede Wereldoorlog

Meer over *De ondergrondse Rembrandt*
op de website van de Blockbusters

Meer informatie over de
Nachtwacht op Wikikids

Bekijk eerst met de hele klas goed de Nachtwacht!

Geef een leerling de beurt en laat hem/haar iets op het schilderij *de Nachtwacht* benoemen. Bijvoorbeeld 'hond' of 'vaandel' of 'verf' of 'rood'. Daarna is de volgende leerling aan de beurt, totdat de hele klas iets anders op het schilderij heeft gezien en benoemd.

**IK ZIE IK ZIE WAT
JIJ NIET ZIET**

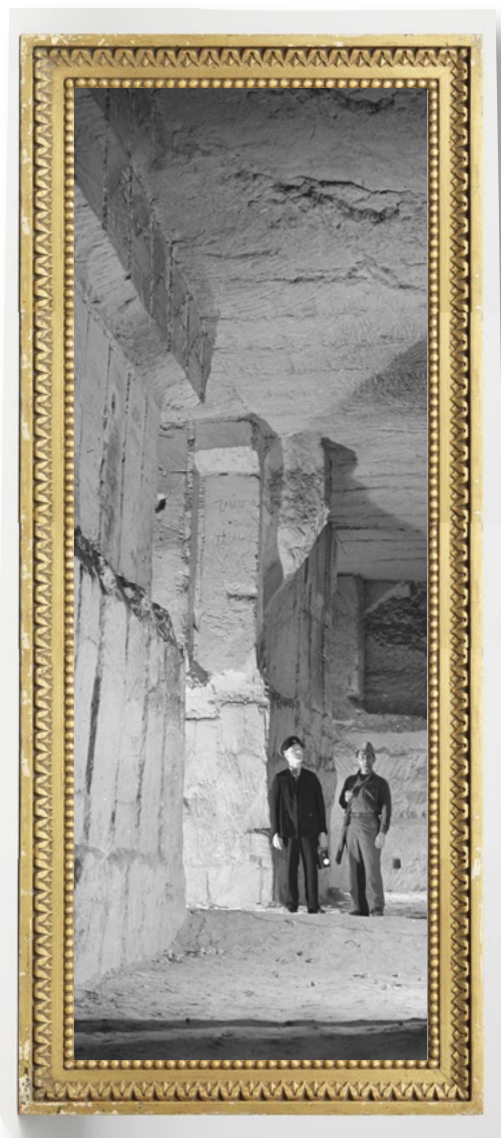
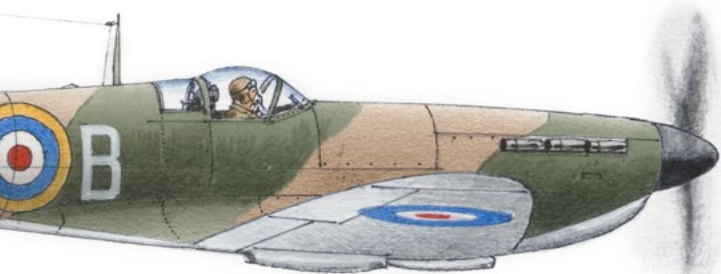

Tweede Wereldoorlog

In het Blockbusters-boek *De ondergrondse Rembrandt* van Manon Berns draait het niet alleen om *de Nachtwacht*, maar ook om zijn schuilplaats in de Tweede Wereldoorlog.

In de Tweede Wereldoorlog was Nederland bezet door de Duitsers. Om kunstwerken tegen oorlogsgeweld te beschermen gingen Nederlandse musea dicht en werden kunstwerken naar veilige schuilplaatsen gebracht. *De Nachtwacht* van Rembrandt lag drie jaar lang veilig opgeborgen in een speciaal gebouwde kluis in de Sint-Pietersberg in Maastricht.

**SCHUILEN VOOR
DE BOMMEN**

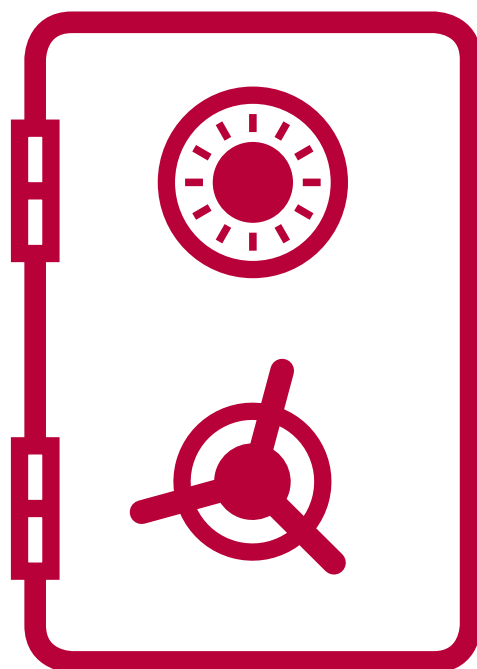
Het verzet

Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwamen Nederlanders in verzet tegen de Duitsers. Dit was gevaarlijk werk en gebeurde in het diepste geheim. In het boek *De ondergrondse Rembrandt* komen de Blockbusters erachter dat ook in het ondergrondse gangenstelsel en in de Kluis het verzet actief was. De illegale radiozender 'Margriet' lag verstopt achter *de Nachtwacht*. Met deze zender verzond het verzet weerberichten naar Engeland. Ook werden neergeschoten Amerikaanse, Engelse en Canadese piloten door de ondergrondse gangen in de Sint-Pietersberg naar België gesmokkeld.

De Kluis

Rijksbewaarplaats de Kluis ligt in het onderaardse gangenstelsel in de Sint-Pietersberg in Maastricht. De betonnen bunker heeft wanden van een halve meter dik, een plafond van 1 meter dik en ligt 30 meter onder de grond. Om er te komen maak je eerst een wandeling met een gids door het donkere, ondergrondse gangenstelsel. Eenmaal door de dikke kluisdeur kom je in een grote L-vormige ruimte van 20 bij 11 meter. Een enorme kluis dus. Hier hingen in de Tweede Wereldoorlog ongeveer 750 schilderijen van bekende schilders aan rekken. *De Nachtwacht* lag als een opgerolde pannenkoek in een nis.

QUIZ

Sta op en doe mee!

Alle leerlingen gaan staan. Geef een leerling de beurt. Die leerling geeft antwoord en als het antwoord goed is, blijven alle leerlingen met datzelfde antwoord staan; leerlingen met een fout antwoord gaan zitten. De laatste leerling die staat, is de winnaar.

Wie schilderde *de Nachtwacht*?

Rembrandt van Rijn.

In welk jaar schilderde Rembrandt *de Nachtwacht*?

In 1642.

Welke groep heeft Rembrandt op *de Nachtwacht* afgebeeld?

De schutterij van wijk II van Amsterdam.

Wie zijn de belangrijkste personen?

De mensen die in het licht staan: kapitein Frans Banninck Cocq, luitenant Willem van Ruytenburch, het meisje, de vaandeldrager en de trommelaar.

Wat was de taak van een schutterij?

Een schutterij beschermde de bewoners van de stad.

Wat deed Rembrandt anders in zijn schuttersportret dan zijn concurrenten in de 17e eeuw, zoals Bartholomeus van der Helst?

- Rembrandt schilderde mensen in actie en beweging, en niet geposeerd.
- Hij gebruikte een spannend licht-donker effect: clair-obscur.
- Hij schilderde met 3D-effect: alsof de schutters uit het schilderij stappen.

Waar lag *de Nachtwacht* tijdens de Tweede Wereldoorlog?

In de Kluis in de Sint-Pietersberg in Maastricht.

Waarom zou het niet veilig zijn om kunstwerken tijdens een oorlog in musea te laten hangen?

Omdat musea gebombardeerd kunnen worden.
Omdat kunst geroofd kan worden.

Hoeveel schilderijen lagen er veilig opgeborgen in de Kluis?

Circa 750 schilderijen.

Wat lag er behalve schilderijen nog meer verstopt in de Kluis?

De illegale radiozender 'Margriet', waarmee het verzet berichten naar Engeland verzond.

Wat betekent het verzet?

Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren er mensen en groepen die zich in het geheim tegen de Duitsers verzetten. Ze pleegden aanslagen, hielpen Joden of smokkelden geheime informatie.

**ZEG HET MAAR:
WAT VIND JIJ?**

>>

*De Nachtwacht van
Rembrandt (1642)*

v
v

*Schutters van wijk VIII van
Bartholomeus van der Helst
(ca. 1640 – ca. 1643)*

Laat de leerlingen in tweetallen over de vragen praten. Bespreek daarna klassikaal een paar meningen.

Vragen

- Welk schuttersstuk vind jij spannender om naar te kijken?
- Waarom vind je dat?
- Zou je wel of niet in het verzet gaan? Je brengt daarmee je gezin in gevaar, maar als je het niet doet...
- In welk land is er nu (of was er nog niet zo lang geleden) oorlog?
- Welke kunstwerken zouden hier bedreigd kunnen worden?

EN NU ZELF AAN
DE SLAG

DOE MEE!

SCHOLENWEDSTRIJD

MAAK SAMEN EEN NACHTWACHT

We dagen je uit om met je klas een Nachtwacht te maken en deze in te zenden voor de zomertentoonstelling *Lang leve Rembrandt* in het Rijksmuseum. Hoe jullie een Nachtwacht maken, mag je helemaal zelf weten, zolang je je maar laat inspireren door de *Nachtwacht* van Rembrandt.

Inzenden:

Maak een foto van jullie Nachtwacht en zend deze in vóór 31 maart 2019 via www.rijksmuseum.nl/nl/lang-leve-rembrandt

Inspiratie nodig? In dit filmpje zie je ideeën voor het maken van een Nachtwacht.